

POLSCY SAPERZY W MISJACH POKOJOWYCH ONZ NA BLISKIM WSCHODZIE

Piotr JAKUBOSZCZAK*

** Dowództwo Wojsk Specjalnych
e-mail: piotr.wv@interia.pl*

Artykuł wpłynął do redakcji 07.12.2011 r. Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w sierpniu 2012 r.

Zwarte pododdziały wojsk inżynieryjnych pełniły służbę w ramach sił pokojowych ONZ poczynając od pierwszej misji Wojska Polskiego, która rozpoczęła się na Bliskim Wschodzie w 1973 r. Artykuł ukazuje realizację zadań inżynieryjnych mających istotne znaczenie dla warunków pełnienia służby przez inne pododdziały uczestniczące w misjach pokojowych. Ponadto podjęty temat przedstawia organizację pododdziałów inżynieryjnych oraz efekty ich działalności na Bliskim Wschodzie zakończonej w 2009 r.

Słowa kluczowe: *misje pokojowe ONZ, Polski Kontyngent Wojskowy, Bliski Wschód, saperzy, pododdziały inżynieryjne*

WSTĘP

Zmieniająca się międzynarodowa sytuacja polityczna na świecie po zakończeniu drugiej wojny światowej, a wraz z nią następstwa nowego ładu społecznego, wielokrotnie angażowały Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w proces przywracania i utrzymania bezpieczeństwa na świecie, m.in. poprzez powoływanie i wysyłanie w rejony konfliktów zbrojnych misji obserwacyjnych oraz kontyngentów wojskowych w ramach międzynarodowych operacji pokojowych. Tego typu działania nadal stanowią jeden z podstawowych sposobów rozwiązywania konfliktów zagrażających pokojowi i bezpieczeństwu na świecie. Proces tworzenia europejskiego, jak i światowego systemu bezpieczeństwa ma istotne znaczenie także dla Polski, która nie pozostaje obojętna w tym zakresie na wszelkiego rodzaju inicjatywy i możliwości rozwiązywania problemów.

1. POLSKI KONTYNGENT WOJSKOWY W EGIPCIE I SYRII

Polska, jako państwo założycielskie, od samego początku przejawiała zaangażowanie w pracach ONZ. Poza występowaniem z licznymi inicjatywami na forum Zgromadzenia Ogólnego, nasz kraj równie aktywnie uczestniczy w operacjach pokojowych pod egidą ONZ. W 1953 r. polscy żołnierze rozpoczęli służbę pokojową uczestnicząc w misjach obserwacyjnych. Natomiast udział zwartych pododdziałów Wojska Pol-

skiego rozpoczął się 17 listopada 1973 r. Pododdziały polskich żołnierzy jako pierwsze spośród państw członkowskich Układu Warszawskiego założyły „błękitne hełmy” sił pokojowych. W oparciu o rezolucję Rady Bezpieczeństwa nr 340 z 25 października 1973 r. sekretarz generalny ONZ zwrócił się do polskiego rządu o wyrażenie zgody na udział kontyngentu wojskowego w składzie Doraźnych Sił Wojskowych ONZ na Bliskim Wschodzie (UNE F II)¹. Prośba była związana ze sprawowaniem nadzoru nad przestrzeganiem zawieszania broni i redyslokacji wojsk po zakończonej 24 października 1973 r. czwartej wojnie izraelsko-arabskiej. Odpowiedź z polskiej strony była pozytywna. Uchwałą Rady Ministrów PRL z 26 listopada utworzono Polską Wojskową Jednostkę Specjalną (PWJS). Polskiej jednostce powierzone zostały zadania z zakresu transportu, zabezpieczenia inżynieryjnego strefy buforowej pomiędzy walczącymi wojskami Izraela i państw arabskich oraz zabezpieczenia medycznego².

Bliski Wschód stał się zarzewiem nieustających konfliktów po ogłoszonym w 1948 r. przez ONZ podziale Palestyny pomiędzy społeczności arabską i żydowską. Nowo powstałe państwo Izrael nie zostało uznane przez świat arabski, który zadeklarował zamiar jego zniszczenia. Taka postawa doprowadziła do wybuchu czterech wojen. W 1973 r. podczas ostatniej wojny październikowej, zwanej także „Yom Kippur”, obrona izraelska opierała się na umocnionej „Linii Bar Leva” na zachodnim brzegu Kanału Sueskiego. Zbudowana w latach 1968-1973 tworzyła dwie rubieże obrony, na które składał się system bunkrów i stanowisk ogniowych oraz zapór przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych osłanianych licznymi polami minowymi. Wojska izraelskie założyły na okupowanym terenie Półwyspu Synaj 800.000 min w pasie o długości 160 km. Izraelczycy ufortyfikowali również swoje pozycje obronne na Wzgórzach Golan, wzdłuż „Linii Purpurowej”, wzmocnione systemem pól minowych. Zgodnie z porozumieniem, strony konfliktu miały oznakować założone przez siebie pola minowe i usunąć miny ustawione na drogach. W praktyce okazało się, że było zupełnie inaczej. Dlatego też do zabezpieczenia realizacji zadań mandatowych UNEF II niezbędni stali się również saperzy³.

Proces formowania polskiej jednostki przebiegał w dużym pośpiechu. Trwał od 13 do 26 listopada. Dużym utrudnieniem dla żołnierzy był nieznany teren i nieprzyjazne warunki klimatyczne (w dzień temperatura dochodziła nawet do 45°C, a w nocy spadała nieraz poniżej 0°C). PWJS tworzyły kompanie: dowodzenia i ochrony, inżynieryjna, budowlana, transportowa, remontowa, obsługi i szpital polowy, a także oficerowie przydzieleni do Kwatery Głównej UNEF II. W styczniu 1974 r. stan polskiej jednostki

¹ UNEF – [ang.] *United Nations Emergency Forces* – Doraźne Siły Wojskowe ONZ na Bliskim Wschodzie. UNEF II utworzono 25 października 1973 r.

² Strefa buforowa była linią ciągłą o długości około 175 km i średniej szerokości od 7 do 10 km. Początkowo obejmowała obszar około 1700 km², który następnie został zwiększony do około 7000 km², zob. W. Grzecznowski, K. Szpakowski, *Z pokojową misją*, [w:] „Przegląd Wojsk Lądowych” (dalej PWL) 10, 1995, s. 57; F. Kaczmarek, S. Soroka, *Wojska Inżynieryjne Ludowego Wojska Polskiego 1945-1979*, Warszawa 1982, s. 254-255; B. Świątkiewicz, *Pod błękitną flagą*, Warszawa 1975, s. 198.

³ Ostatnie oddziały izraelskie wycofały się z zachodniej części Kanału Sueskiego do 5 marca 1974 r. na odległości 40 km, a na Wzgórzach Golan na linię „Purpurową”. Pomiedzy stronami konfliktu utworzono strefy buforowe obsadzone przez UNEF, zob. *Historia sztuki wojennej*, pod red. G. Parker, Warszawa 2008, s. 416-420; G. Corm, *Bliski Wschód w ogniu. Oblicza konfliktu 1956-2003*, Warszawa 2003, s. 205-209; A. Żarczyński, *Zagrożenie minowe w rejonach misji pokojowych*, [w:] „PWL”, 4/2000, s. 28; B. Świątkiewicz, op. cit., s. 14.

osiągnął liczbę 826 żołnierzy, w tym żołnierzy z poboru, odbywających dwuletnią zasadniczą służbę wojskową. Osiągnięcie pełnej gotowości przez kompanie: inżynierską i transportową na początku 1974 r. pozwoliło na realizację większości zadań⁴.

W składzie PWJS znalazła się również obsada pionu inżynierskiego z szefem wojsk inżynierskich dowództwa UNEF II. Wraz z kompanią inżynierską miały swoją bazę w Heliopolis pod Kairem w Egipcie. Kompania inżynierska była pierwszym polskim pododdziałem inżynierskim uczestniczącym w misji pokojowej poza granicami kraju. Organizacja nie była jednolita i zmieniała się w zależności od potrzeb w różnych okresach. W skład kompanii wchodziły plutony typowo inżynierskie, w tym: pluton rozminowania (patrol rozminowania obiektów stałych, trzy patrole rozminowania terenu), trzy plutony remontu i oczyszczania dróg (w każdym drużyna remontu i oczyszczania dróg oraz drużyna techniczna), a także pluton wydobywania i oczyszczania wody (drużyna wydobywania wody, trzy drużyny oczyszczania wody) i pluton remontowo-budowlany (trzy drużyny remontowo-budowlane). Występowały także plutony logistyczne, takie jak: pluton zaopatrzenia w wodę (trzy drużyny zaopatrzenia w wodę), pluton obsługi (m.in. drużyny: remontowa, techniczna, gospodarcza, zaopatrzenia, elektrycy oświetleniowych oraz łaźnia i pralnia) i pluton medyczny. Do kompanii zostały również przydzielone: laboratorium sanitarnohigieniczne, sekcja planowania i nadzoru robót budowlanych, sekcja dowodzenia z drużyną rozpoznania inżynierskiego i drużyną łączności⁵.

Pierwszym zadaniem polskiego pododdziału inżynierskiego było wykonanie ujęcia wody pitnej i uruchomienie polowych stacji uzdatniania wody. Kolejnym zadaniem, ważnym pod kątem ochrony, było zbudowanie ukryć i szczelin przeciwlotniczych dla stanu osobowego PWJS. Patrole rozminowania swoje pierwsze zadanie realizowały na słynnym 101 km drogi Kair – Suez, będącym miejscem spotkania egipsko-izraelskiej wojskowej grupy roboczej związanym z wykonaniem porozumienia rozejmowego⁶.

Po ustabilizowaniu się sytuacji w strefie Kanału Sueskiego, pododdziały kompanii inżynierskiej PWJS zostały częściowo przesunięte do Ismailii (od marca 1974 r. – grupa inżynierska ze stacją oczyszczania wody i plutonem zaopatrzenia w wodę) i od maja 1974 r. do Suez (podobna grupa jak wyżej, będąca załączkiem kompanii inżynierskiej „Suez”). W Ismailii saperzy uruchomili stację oczyszczania i uzdatniania wody wraz z jej dystrybucją. Stamtąd też operowały patrole rozminowania, sprawdzające drogi w rejonie EL Qantary oraz obszar pustynny wokół szosy jerozolimskiej. Kolejna stacja uzdatniania wody powstała w Suezie. W czerwcu, PWJS wydzieliła ze swoich struk-

⁴ *Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973-2003*, pod red. D. Kozerański, Warszawa 2004, s. 10; Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993, s. 83.

⁵ Stan kompanii wahał się w granicach od 144 do 251 osób, zob. Archiwum Instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej w Modlinie (dalej AIMON), GZSB WP, 18.91.1998, *Doświadczenia i wnioski z działalności Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie*, wyd. MON – Inspektorat Szkolenia, Szkol. 570/77, Warszawa 1977, s. 43, 53; *Ibidem*, 18.91.1427, *Działalność kompanii inżynierskiej podczas wykonywania zadań przez Siły Zbrojne ONZ w okresie od 13.11.1973 do 07.07.1974 oraz niektóre aspekty*, wyd. Szefostwo Wojsk Inżynierskich, Inż. wewn. 44/75, Warszawa 1975, zał. 3-5, s. 55-65; G. Ciechanowski, *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953-1989*, Toruń 2007, s. 313; F. Kaczmarzski, S. Soroka, op. cit., s. 256-257, 264, 274, 277.

⁶ G. Ciechanowski, op. cit., s. 135, 163.

tur z kompanii inżynierskiej – pluton saperów, składający się z trzech patroli: rozpoznania inżynierskiego, rozminowania obiektów stałych i rozminowania terenu (21 żołnierzy), który został skierowany do Grupy Wydzielonej PWJS – „POLLOG”, do obozu Faouar po syryjskiej stronie Wzgórz Golan, w ramach Sił ONZ do Obserwacji Rozdzielenia Wojsk (UNDOF)⁷. Saperzy przystąpili do rozminowania 8 czerwca. Na początku pluton został przydzielony do sprawdzenia terenu przeznaczonego dla rozmieszczenia sztabów stron prowadzących rokowania, wyłącznie w rejonach uprzednio sprawdzonych przez saperów izraelskich bądź syryjskich. Dowódca plutonu pełnił równocześnie obowiązki zastępcy szefa Wydziału Inżynierskiego Kwatery Głównej UNEF⁸.

15 listopada 1975 r. rozpoczęła się operacja „Moonglow”⁹, związana z rozszerzeniem i powiększeniem strefy buforowej, co spowodowało, że w lutym następnego roku, część pododdziałów zaopatrywania w wodę, pluton remontu i oczyszczania dróg oraz patrole rozminowania z PWJS zostały przesunięte na wschód do bazy logistycznej El Tasa na Pustyni Synajskiej. Baza stała się miejscem, z którego polskie pododdziały realizowały zadania mandatowe w obszarze odpowiedzialności obejmującym obszar pustyni od Morza Śródziemnego do Przełęczu Mitla i Giddi, takie jak: sprawdzanie, naprawa i oczyszczanie dróg w strefie buforowej z lotnych piasków oraz zaopatrywanie w wodę. W 1975 r. po wprowadzeniu nowego etatu PWJS, zmieniono strukturę kompanii inżynierskiej z głównym miejscem stacjonowania w Suezie (późniejsza Grupa Wydzielona w Suezie) oraz powołano dodatkowy pododdział inżynierski – kompanię budowlaną wchodzącą w skład pionu kwatermistrzowskiego. W okresie od lutego do końca kwietnia 1975 r., do Grupy Wydzielonej PWJS w Syrii skierowano dodatkowy patrol rozminowania, a na przełomie lat 1975/1976 utworzono dodatkowe pododdziały: pluton inżyniersko-drogowy z niezbędnym sprzętem – ciągnikami i przyczepami niskopodwoziowymi do pokonywania dużych odległości przez maszyny drogowe oraz pluton saperów w składzie trzech patroli. Początkowo drogi główne w strefie buforowej wynosiły około 170 km, a po jej rozszerzeniu do 300 km¹⁰.

Do zadań realizowanych przez kompanię inżynierską PWJS, działającą na Półwyspie Synaj należało m.in.:¹¹

- rozpoznanie inżynierskie terenu, dróg i obiektów w strefie buforowej;
- rozminowywanie i oczyszczanie terenu z niebezpiecznych przedmiotów wybuchowych;
- wydobywanie i oczyszczanie wody pitnej i jej transport do wszystkich kontyngentów uczestniczących w misji;

⁷ UNDOF – [ang.] *United Nations Disengagement Observer Forces* – Siły ONZ do Obserwacji Rozdzielenia Wojsk. UNDOF utworzono 31 maja 1974 r. W początkowym składzie UNDOF znalazły się cztery kontyngenty narodowe liczące około 1.300 żołnierzy: austriacki i peruwiański, które obsadzały strefę buforową oraz polski i kanadyjski realizujące zadania zabezpieczenia logistycznego. W strefie buforowej rozlokowano 40 posterunków, zob. B. Świątkiewicz, op. cit., s. 199.

⁸ G. Ciechanowski, op. cit., s. 135, 163-165; F. Kaczmarski, S. Soroka, op. cit., s. 257, 264-265.

⁹ *Moonglow* [ang.] – Poświęta Księżycy.

¹⁰ G. Ciechanowski, op. cit., s. 136-138, 145-146, 170; F. Kaczmarski, S. Soroka, op. cit., s. 264, 272, 274, 278.

¹¹ AIMON, GZSB WP, 18.91.1998, *Doświadczenia i wnioski z działalności Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie*, wyd. MON – Inspektorat Szkolenia, Szkol. 570/77, Warszawa 1977, s. 46.

- utrzymanie przejezdności dróg (budowa, naprawa i oczyszczanie z lotnego piasku);
- przygotowanie terenu pod budowę obozowisk;
- zaopatrywanie wojsk w energię elektryczną;
- remont budynków w miejscach stacjonowania polskiego kontyngentu i budowa urządzeń socjalnych;
- nadzór prac wykonywanych przez firmy cywilne;
- zarządzanie posterunków obserwacyjnych.

Natomiast pluton saperów z Grupy Wydzielonej PWJS na Wzgórzach Golan w Syrii wykonywał takie zadania, jak:

- rozpoznanie inżynieryjne terenu, dróg i obiektów;
- rozminowywanie i oczyszczanie terenu z niebezpiecznych przedmiotów wybuchowych;
- niszczenie umocnień i obiektów fortyfikacyjnych na pozycjach obronnych pozostawionych przez armię izraelską;
- prace przy znakowaniu linii rozgraniczenia między strefami.

Stan wyposażenia w sprzęt i środki inżynieryjne kompanii inżynieryjnej, przeznaczone do realizacji powyższych zadań, w ciągu kolejnych misji był zmienny i zależał od wielu czynników, takich jak: ilość zadań, rotacja i wprowadzanie nowego sprzętu, czy też jego wykruszanie się w wyniku intensywnej eksploatacji. Podstawowym sprzętem, który wykorzystywali polscy saperzy po przybyciu do Egiptu były m.in.: zestawy minerskie KR-III-4, wykrywacze tranzystorowe W-3P i W-4P, maszyny inżynieryjne (spycharki szybkie BAT-M i SM-100M, równiarka samojezdna D-144A, koparko-spycharka na ciągniku Ursus KSH-45 – 3 szt.), sprzęt do wydobywania i oczyszczania wody (zestaw studziennie-wiertniczy, filtry FSW-8000 l – 3 kpl., studnie rurowe – 5 kpl.), samochody wywrotki 4 t – 4 szt., dźwig samochodowy 5-8 t, STAR 660 cysterny samochodowe na wodę 3000 l – 19 szt., samochody osobowo-terenowe i STAR 660 ciężarowo-terenowe – ponad 30 szt., elektrownie: polowe, siłowe, oświetleniowe oraz zespoły spalinowo-elektryczne. Kompania była wyposażona także w inny sprzęt i środki potrzebne do zabezpieczenia pobytu i funkcjonowania pododdziału¹².

¹² Polacy zbudowali niektóre z posterunków obserwacyjnych. W 1975 r. w strefie rozdzielania wojsk na Synaju było ich 68, zob. AIMON, GZSB WP, 18.91.1427, *Działalność kompanii inżynieryjnej podczas wykonywania zadań przez Siły Zbrojne ONZ w okresie od 13.11.1973 do 07.07.1974 oraz niektóre aspekty*, wyd. Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych, Inż. wewn. 44/75, Warszawa 1975, zał. 5, s. 66; G. Ciechanowski, op. cit., s. 133; F. Kaczmarek, S. Soroka, op. cit., s. 265-266, 274.

Rys. 1. Remont drogi i usuwanie niewybuchów przez polskich saperów na Półwyspie Synaj

Źródło: SKMP ONZ

Saperzy z PWJS pełnili służbę na Półwyspie Synaj przez sześć lat. Przez pierwsze trzy miesiące I zmiany wykryli i zniszczyli 3.135 min, pocisków i granatów, wydobyli i uzdatnili do picia 3.000.000 l wody oraz wykonali szereg ukryć ziemnych dla batalionów UNEF II stacjonujących w strefie przerwania ognia. W trakcie trwania całej zmiany (17 listopada – 16 maja 1974 r.) kompania inżynieryjna dokonała rozpoznania stanu technicznego 2.000 km dróg, pod względem zaminowania sprawdziła: 260.000.000 m² terenu i 50 km dróg oraz 1.400 pomieszczeń, usunęła i unieszkodliwiła: 2.088 min, 716 pocisków i granatów, 14.390 sztuk amunicji strzeleckiej oraz 136 kg materiałów wybuchowych. Ponadto wybudowała 4 km, wyremontowała i wzmocniła 317 km oraz oczyściła z piasku 427 km dróg. W podanym okresie kompania również uzdatniła 14.100.000 l i dowiozła do posterunków obserwacyjnych 4.000.000 l wody. Wykonała także wiele innych zadań. Polscy żołnierze sprawowali m.in. nadzór techniczny nad przedsięwzięciami remontowo-budowlanymi oraz kierowali pracami egipskich trałów przeciwminowych bezpośrednio po wschodniej stronie Kanału Sueskiego. Powyższe zadania były wykonywane na całym obszarze strefy buforowej na rzecz wszystkich narodowych kontyngentów¹³ uczestniczących w misji UNEF II. Do bardzo niebezpiecznych zadań należało rozminowanie terenu, ze względu na występowanie min plastikowych (niewykrywalnych przy pomocy zwykłych urządzeń) oraz min kulowych, z łatwością przemieszczających się wraz z ruchomymi piaskami. Ponadto wiele z założonych na pustyni pól minowych nie było oznaczonych na mapach. W trakcie działań bojowych miny często były zrzucone przy użyciu samolotów na pola minowe już założone. Saperzy IV (31 maja – 9 grudnia 1975 r.) i V zmiany (9 grudnia 1975 r. – 1 czerwca 1976 r.) działający w okresie rozszerzenia strefy buforowej sprawdzili 392.210 m² terenu i 2.243 km dróg, unieszkodliwiając 1.732 min, pocisków artyleryjskich i raketowych, bomb i granatów oraz 88.834 sztuk amunicji innego rodzaju. W trakcie pierwszych pięciu zmian PWJS, od 16 listopada 1973 r. do 30 maja 1976 r.,

¹³ W początkowym okresie trwania misji UNEF II, poza polskim i kanadyjskim kontyngentem logistycznym, w strefie buforowej służbę pełniło jeszcze dziesięć innych kontyngentów – batalionów operacyjnych: irlandzki, nepalski, panamski, peruwiański, szwedzki, indonezyjski, ghański, austriacki, senegalski i fiński. Łączna liczba żołnierzy DSZ ONZ w styczniu 1974 r. wynosiła ponad 6.700, zob. B. Świątkiewicz, op. cit., s. 198-199.

w ramach prac inżynierskich wydobyto i uzdatniono 120.000.000 l wody, rozbrojono i zniszczono 93.210 szt. min, bomb, pocisków artyleryjskich i innej amunicji, sprawdzono i oczyszczono (odpiaszczono) 3.484 km dróg, sprawdzono 931.582 m² terenu¹⁴.

Podczas dwunastu zmian pełnienia misji przez PWJS w latach 1973-1979 polscy saperzy wydobyli łącznie około 400.000.000 l wody, pod względem zaminowania sprawdzili prawie 2.200.000 m² terenu, wykryli i zniszczyli około 15.000 min, bomb, granatów i pocisków oraz 300.000 sztuk amunicji strzeleckiej, sprawdzili i udroznili szlaki transportowe, usuwając piasek z ponad 14.500 km dróg. Ponadto saperzy brali udział w urządzaniu 15 rejonów zakwaterowania, obozów w Heliapolis, El Tasa i Ras Sudr (od podstaw), rozbudowie obozów w Ismailii i Suezie, a także pustynnej bazy w Abu Zenim¹⁵.

W początkowym okresie funkcjonowania operacji pokojowej w ramach UNDOF na Wzgórzach Golan, grupa polskich żołnierzy liczyła 92 osoby i podlegała PWJS z UNEF II, pomimo że UNDOF stanowił odrębne siły pokojowe ONZ. Po wygaśnięciu mandatu UNEF II w lipcu 1979 r., polska jednostka logistyczna „POLLOG” w siłach UNDOF stała się samodzielnym Polskim Kontyngentem Wojskowym (PKW), liczącym średnio w okresie swego istnienia od 130 do 150 osób. W skład PKW na Wzgórzach Golan wchodziły pododdziały dowodzenia i obsługi, pododdziały specjalistyczne: transportowe, inżynierskie, remontowe, budowlane oraz laboratorium sanitarno-epidemiologiczne¹⁶. „POLLOG” został rozwiązany w październiku 1993 r. (XXVII zmiana). Natomiast pluton saperów pełnił służbę na Wzgórzach Golan jako patrol rozminowania UNDOF jeszcze do 28 lutego 1994 r.¹⁷

2. SAPERZY „POLBATT-U” W SYRII

W wyniku reorganizacji całości sił UNDOF 9 grudnia 1993 r. do pełnienia misji pokojowej w strukturach PKW skierowano batalion operacyjny „POLBATT” z 365 żołnierzami, rozmieszczony w Camp Ziouani. Głównym zadaniem polskich żołnierzy było realizowanie zadań w ramach nadzorowania południowej strefy przerwania ognia pomiędzy stroną izraelską a syryjską. W składzie PKW funkcjonowała tylko drużyna saperów jako patrol rozminowania, ale wyłącznie na rzecz zabezpieczenia komponentu narodowego, tak samo jak w australijskim batalionie operacyjnym „AUSBATT” w strefie północ-

¹⁴ AIMON, GZSB WP, 18.91.1427, *Działalność kompanii inżynierskiej podczas wykonywania zadań przez Siły Zbrojne ONZ w okresie od 13.11.1973 do 07.07.1974 oraz niektóre aspekty*, wyd. Szefostwo Wojsk Inżynierskich, Inż. wewn. 44/75, Warszawa 1975, zał. 6-7, s. 67-68; Ibidem, 18.01.1998, *Doświadczenia i wnioski z działalności Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie*, wyd. MON – Inspektorat Szkolenia, Szkol. 570/77, Warszawa 1977, s. 49; G. Ciechanowski, op. cit., s. 136-137; B. Świątkiewicz, op. cit., s. 15, 141.

¹⁵ Podczas służby w dwunastu zmianach PWJS w UNEF II w latach 1973-1979 poniosło śmierć 10 polskich żołnierzy, zob. W. Tkaczew, *Żołnierze okręgu w operacjach pokojowych, sojuszniczych i koalicyjnych w latach 1953-2010*, [w:] *65 lat Śląskiego Okręgu Wojskowego 1945-2010*, pod red. F. Kusiak, W. Tkaczew, Wrocław 2010, s. 41; G. Ciechanowski, op. cit., s. 160; Z. Moszumański, Z. Palski, *Wojско Polskie w Iraku*, wyd. WBBH, Warszawa 2003, s. 112-113.

¹⁶ F. Gagor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999, s. 151.

¹⁷ United Nations, Security Council, S/1994/587, Report of the secretary-general on the United Nations Disengagement Observer Force (for the period 23 November 1993 to 22 May 1994) of 22 May 1994, paragraph 6; ibidem, S/1994/587/Corr.1, Report of the secretary-general on the United Nations Disengagement Observer Force (for the period 23 November 1993 to 22 May 1994) of 22 May 1994; W. Tkaczew, op. cit., s. 42.

nej. Do głównych jego zadań należało sprawdzanie ścieżek patroli i oczyszczanie ich z min i przedmiotów niebezpiecznych. Zadania wykonywane były pod nadzorem Kwatery Głównej UNDOF. W 2006 r. drużyna saperów liczyła 5 żołnierzy. PKW wystawił i zabezpieczał 23 posterunki w strefie rozdzielania. W 2005 r. ich liczba została zmniejszona do 19. Pod koniec 2008 r. służbę w PKW pełniło łącznie 376 polskich żołnierzy. Od początku trwania misji w Syrii, po 35 latach obecności i wykonywania zadań mandatowych, do momentu jej zakończenia w październiku 2009 r. (łącznie trzydzieści jeden zmian) polski patrol rozminowania unieszkodliwił około 30.000 min, niewypałów i niewybuchów oraz innych przedmiotów niebezpiecznych¹⁸.

3. POLSKI KONTYNGENT WOJSKOWY W LIBANIE

Od czerwca 1992 r. PKW rozpoczął wykonywanie zadań mandatowych również w południowym Libanie w ramach operacji Tymczasowych Sił ONZ – UNIFIL¹⁹. Misja UNIFIL rozpoczęła się już w 1978 r. i związana była z przestrzeganiem integralności terytorialnej i suwerenności państwa oraz nadzorowaniem wycofania wojsk izraelskich z zajmowanych terenów. Obok zadań UNIFIL związanych z zapewnieniem pokoju, równie ważnym było niesienie pomocy libańskiemu społeczeństwu oraz odbudowa struktur administracyjnych państwa²⁰.

Wojna domowa w Libanie pomiędzy chrześcijanami a muzułmanami trwała od 1975 do 1990 r. W 1978 r. miała miejsce pierwsza interwencja zbrojna Izraela, który przez trzy miesiące okupował południową część kraju. Druga interwencja odbyła się w 1982 r., po rozpoczęciu drugiej wojny domowej. Celem było rozbięcie uzbrojonych muzułmańskich oddziałów wspieranych przez Organizację Wyzwolenia Palestyny oraz grup Hezbollahu, a także likwidacja ich baz. W trakcie działań doszło do starć z wojskami syryjskimi, które od 1976 do 2005 r. także okupowały część Libanu. Wojska izraelskie wycofały się w 1985 r., tworząc jednak strefę bezpieczeństwa – pas szerokości 3-15 km przy granicy izraelsko-libańskiej, którą nadzorowały chrześcijańskie wojska południowolibańskie przy wsparciu nielicznych jednostek izraelskich. Mimo to, do 1990 r. na granicy doszło do 2.400 incydentów zbrojnych. Obecność izraelska w strefie bezpieczeństwa trwała do 2000 r. W 2006 r. nastąpił kolejny odwetowy atak Izraela, który ponownie przez ponad dwa miesiące okupował terytorium południowego Libanu²¹.

¹⁸ Polska strefa odpowiedzialności na granicy syryjsko-izraelskiej miała długość 50 km o zróżnicowanej szerokości od 200 m do 8 km. „POLLBAT” składał się z: dwóch kompanii piechoty, kompanii dowodzenia i obsługi, plutonu łączności oraz plutonu medycznego, zob. United Nations, Security Council, S/1994/587, Report of the secretary-general on the United Nations Disengagement Observer Force (for the period 23 November 1993 to 22 May 1994) of 22 May 1994, paragraph 4; W. Tkaczew, op. cit., s. 42; B. Bieszyński, *Zagraniczne misje Wojska Polskiego*, [w:] „Infos”, nr 17, Biuro Analiz Sejmowych, Warszawa 2008, s. 2; J. Lalka, *Saperzy w misjach zagranicznych 2006*, [w:] „Saper” 4, 2006/2007, s. 9; Cz. Marcinkowski, *Operacje pokojowe na początku XXI wieku*, Warszawa 2004, s. 51; Z. Moszumański, Z. Palski, op. cit., s. 116; J. Kamola, *Polski Kontyngent Wojskowy na Wzgórzach Golan*, [w:] „PWL”, nr 11/2003, s. 29-31; F. Gągor, K. Paszkowski, op. cit., s. 158.

¹⁹ UNIFIL – [ang.] *United Nations Interim Force in Lebanon* – Tymczasowe Siły ONZ w Libanie. UNIFIL utworzono 19 marca 1978 r.

²⁰ L. Zapałowski, *Operacje pokojowe ONZ*, Kraków 1989, s. 22.

²¹ Szerzej na ten temat pisze G. Corm, op. cit., s. 244-252, 289-299, 304-308, 313-322.

W początkowej fazie misji Polska zorganizowała szpital polowy z personelem liczącym 60 osób. W kwietniu 1994 r. przybyły kolejne polskie pododdziały liczące ponad 500 osób, stanowiące obsadę Centralnej Składnicy Zaopatrzenia i batalionu logistycznego „POLLOG” w Naqoura oraz Zgrupowania Inżynieryjnego – rozmieszczonego w miejscowości Jwayya. Od czerwca 1996 r. przybyły również pododdziały remontowe, tworząc Zgrupowanie Remontowe w Tibninie. Od tego momentu PKW przejął całość zadań logistycznych UNIFIL. W podanym okresie siły pokojowe w Libanie liczyły łącznie 4.500 żołnierzy i pracowników cywilnych²².

Zgrupowanie Inżynieryjne w sile kompanii (120 stanowisk) tworzyło kilka pododdziałów, m.in.: pluton saperów z dwoma patrolami rozminowania, pluton maszyn ziemnych, pluton budowlany, a także pluton dowodzenia. Do zadań saperów w Libanie należały przedsięwzięcia z zakresu rozbudowy i utrzymania dróg na trasach dojazdowych do posterunków obserwacyjnych, prace budowlane i fortyfikacyjne – odbudowa i budowa obiektów oraz rozminowanie terenu w obszarze odpowiedzialności misji, a także prace humanitarne na rzecz miejscowej społeczności. Zgrupowanie Inżynieryjne zakończyło działalność w lipcu 2001 r. w ramach zmniejszania liczebności sił pokojowych w Libanie, w tym częściowo PKW. W 2005 r. Liban opuścił także polski personel medyczny²³.

W 2006 r., w następstwie drugiej wojny libańskiej, zapadła decyzja o reorganizacji i wzmocnieniu UNIFIL. PKW liczący wówczas 250 osób został powiększony. Polska wystawiła pododdział typowo operacyjny – kompanię manewrową stacjonującą w bazie Camp „Cervantes” w miejscowości Marjayoun w górzystym obszarze południowego Libanu. Kompania wchodziła w skład hiszpańskiego batalionu operacyjnego „SPANBATT”. Od 2007 r. w PKW UNIFIL było prawie 500 osób (w styczniu 2009 r. kompania manewrowa liczyła około 160 żołnierzy). Rejon operacyjny polskiej kompanii zajmował blisko trzecią część strefy odpowiedzialności batalionu „SPANBATT”. Polscy żołnierze obsadzali jeden z bardzo ważnych wysuniętych posterunków obserwacyjnych 4-30. Ostatnia XXXI zmiana zakończyła misję pokojową w Libanie w połowie 2009 r.²⁴

Z pododdziałów inżynieryjnych, w ramach stacjonującego w Libanie PKW, od 2006 r. funkcjonowała tylko drużyna saperów, spełniająca równocześnie rolę patrolu rozminowania. Wykonywała głównie zadania związane z bezpośrednim zabezpieczeniem działań patroli pieszych i zmotoryzowanych, punktów kontrolnych oraz punktów obserwacyjnych w północno-zachodniej strefie buforowej, w tym neutralizacji zagroże-

²² W 2003 r. PKW w ramach UNIFIL w Libanie został zredukowany z 630 żołnierzy i pracowników cywilnych do ponad 230 osób, zob. Cz. Marcinkowski, op. cit., s. 49; Z. Moszumański, Z. Palski, op. cit., s. 118; F. Gągor, K. Paszkowski, op. cit., s. 154-155.

²³ Relacja uczestnika misji w Libanie w 2001 r., oficera Zgrupowania Inżynieryjnego, kpt. A. Krzeszowika, Wrocław 2008; M. Smolarek, *Zadania polskiego batalionu logistycznego w nowej strukturze sił pokojowych UNIFIL – 2*, „Zeszyty Naukowe WSOWL”, nr 2/2007, Wrocław 2007, s. 129; T. Kołodziejczyk, *Udział żołnierzy Wojska Polskiego w misjach ONZ na Bliskim Wschodzie w latach 1973-2004*, [w:] *Operacje pokojowe i antyterrorystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1948-2004*, pod red. D.S. Kozerański, Toruń 2006, s. 89; Cz. Marcinkowski, op. cit., s. 49.

²⁴ Kompania manewrowa została utworzona na bazie oddziału specjalnego Żandarmerii Wojskowej, zob. W. Tkaczew, op. cit., s. 44; B. Bieszyński, op. cit., s. 3.

nia przeciwminowego, wyłącznie na rzecz polskiej kompanii manewrowej, której była podporządkowana²⁵.

PODSUMOWANIE

Służba polskich saperów w misjach pokojowych ONZ na Bliskim Wschodzie trwała do 2009 r. Jednak nie jest to koniec ich udziału w międzynarodowych misjach pokojowych. Ze względu na przydatność i wpływ na sprawną i bezpieczną realizację zadań mandatowych w różnych warunkach terenowych pododdziały inżynieryjne nieprzerwanie brały udział i nadal uczestniczą w większości misji, w których były i są obecne pododdziały Wojska Polskiego, zarówno w tych pod egidą ONZ (od 1973 r.), jak i w misjach wspierania pokoju prowadzonych przez siły NATO (od 1995 r.) oraz w operacjach pokojowych i antyterrorystycznych NATO (od 1999 r.)²⁶.

POLISH SAPPERS IN UN PEACEKEEPING MISSIONS IN THE MIDDLE EAST

Summary

Engineering troops have been part of UN peacekeeping forces since the first mission of the Polish Army, which began in the Middle East in 1973. The article presents the performance of engineering tasks playing an important role for the service of other troops participating in peacekeeping missions. Furthermore, the subject raised in the article presents the organization of engineering troops and their activity in the Middle East that was concluded in 2009.

Keywords: *UN peacekeeping missions, Middle East, Polish Military Contingent, sappers, engineering troops*

²⁵ Relacja uczestnika misji w Libanie w latach 2007/2008, oficera komórki eksploatacji sprzętu technicznego w sekcji transportowej Kwatery Głównej UNIFIL, kpt. M. Górskiego, Wrocław 2010.

²⁶ Szerzej na ten temat pisze również autor niniejszego opracowania P. Jakuboszczak, *Działania pododdziałów inżynieryjnych w międzynarodowych misjach pokojowych w latach 1973-2008*, [w:] *Wojsko Polskie w międzynarodowych operacjach pokojowych i stabilizacyjnych : konflikty – spory – bezpieczeństwo*, pod red. D.S. Kozerański, Wyd. AON, Warszawa 2011, s. 32-47.